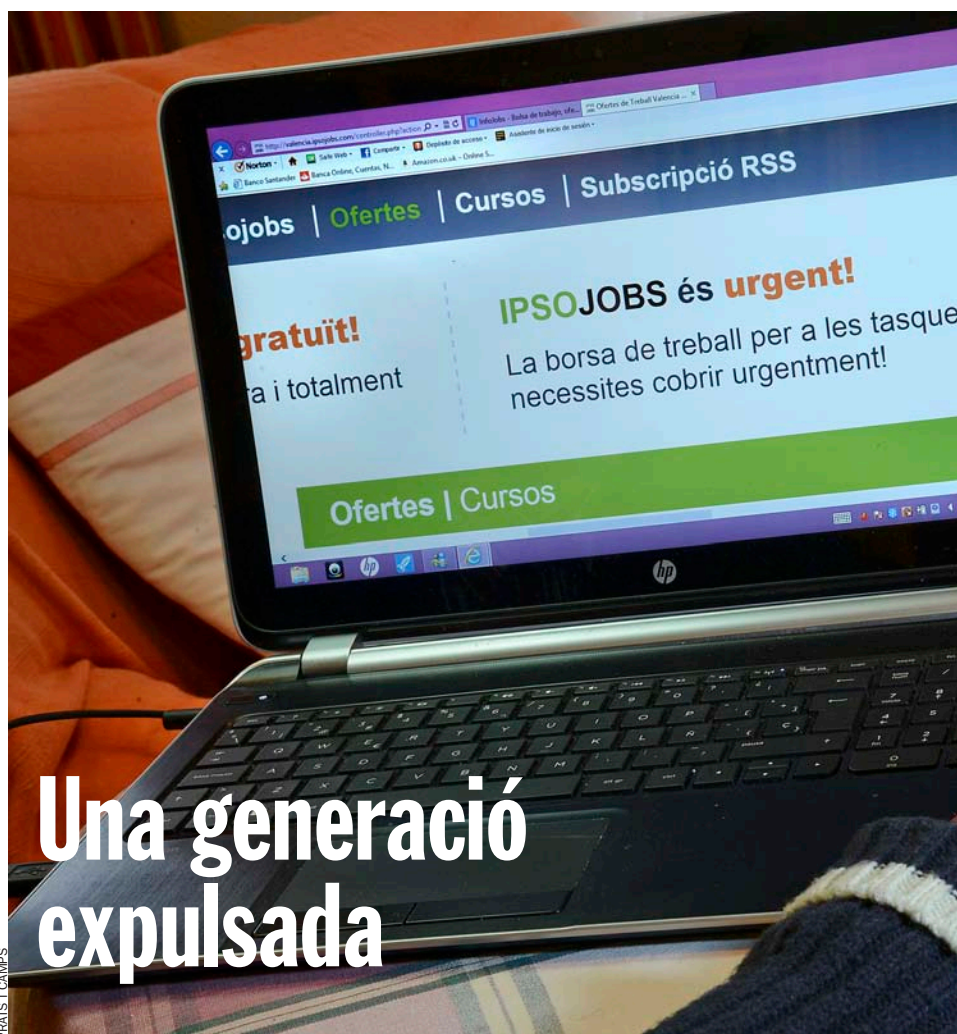

Toni (nom fictici) té 55 anys i en fa cinc que està apuntat a les llistes de l'INEM. S'hi va incorporar després que l'empresa on treballava de feia 14 anys baixara la persiana. Era una de tantes pimes que van créixer al caliu de la bombolla immobiliària. S'havien especialitzat en la instal·lació de cuines i, durant uns anys, Toni i els seus companys es van habitar a ficar armaris i fogons quasi de manera estakhanovista. En l'etapa de vaques grasses encadenaven comandes en urbanitzacions de la segona corona metropolitana de València. "A partir de 2007, tot va començar a alentir-se. Després vingué un ERO temporal, les nòmines impagades i, al final, el tancament", explica aquest desocupat casat i amb dos fills en edat de fer els estudis universitaris que prefereix no donar el seu nom real. "A ningú no li agrada ensenyar les seues misèries", diu com a justificació.

Toni forma part de la feixuga bossa de desocupats de llarga duració registrats al País Valencià. En total, n'eren 368.400 a finals de 2014, segons l'Enquesta de Població Activa. Això és, 368.400 persones que de fa més d'un any busquen feina sense èxit. De tots ells, 280.000 feia més de dos anys que en cercaven. A Toni aquests números tant li fan. Els únics números que el preocupen són els de les factures que el carter diposita religiosament cada mes a la bústia de casa. En tot aquest temps només ha aconseguit treballar de manera reglada durant un període de quatre mesos en què va marxar a una ciutat russa a 55 quilòmetres de Moscou, on una empresa valenciana havia promogut un edifici. "Per sort tenim la hipoteca pagada i jo vaig fent faenetes esporàdiques en negre. Això ens permet pagar les factures però res més que això. Estem amb l'aigua al coll", relata. Quan se li pregunta per la tan publicitada recuperació econòmica, contesta, amb un mig somriure agre: "De recuperació, en aquesta casa, no en sabem res de res".

Xifres per a l'optimisme. Toni no és, per tant, un dels 10.939 valencians que durant el mes de desembre passat van incorporar-se al mercat de treball, una xifra que va desencadenar l'entusiasme d'Alberto Fabra. A la vista de les dades, el president de la Generalitat es

FRANCS I CAMPS

Una generació expulsada

La disminució del nombre de persones desocupades ha portat els governants a llançar les campanes al vol. Tanmateix, serà molt difícil que la bossa d'aturats de llarga duració s'amprime immediatament. Els experts adverteixen de l'existència d'una generació expulsada que ja no aconseguirà reincorporar-se al món laboral. La pràctica desaparició d'un sector que, com l'immobiliari, reclamava molta mà d'obra i les migrades polítiques actives d'ocupació en són la principal causa. Les conseqüències són l'extensió de la precarietat entre persones abans plenament integrades i un increment de les càrregues assistencials de l'Estat.

Les persones desocupades de més de 45 procedents de la construcció tenen molt complicat reinserir-se en el mercat laboral

va afanyar a prometre la creació d'entre 75.000 i 100.000 llocs de treball durant 2015. Potser la promesa de Fabra resulta excessivament optimista, però en una cosa té raó el cap del Consell: la tendència destructiva del mercat de treball ha començat a canviar. L'afirmació és certa i ben certa si ens cenyim a l'anàlisi freda de les xifres, tant pel que fa a Espanya com als Països Catalans en concret. El nombre de persones desocupades va disminuir en més de 222.000 durant 2014 als Països Catalans. La baixada pot deure's en part al fet que alguna gent va desistir de continuar buscant un lloc de treball, però la magnitud de la xifra assenyala que el mercat de treball es recupera. Les Illes és el territori on el descens va ser més acusat, amb una disminució de la taxa d'atur de 3,8 punts, passant del 22,7% al 18,9%, seguida de molt prop pel País Valencià (un descens de 3,7 punts, ja que ha baixat del 27,2 al 23,5%). Al Principat la disminució va

ser de dos punts. La taxa d'atur al tancament de 2014 era del 19,9%, contra el 21,9% de finals de 2013. Els percentatges continuen sent alts, molt alts, però assenyalen que ja s'ha tocat fons.

Un exili permanent. Els cants de sirenes de les xifres absolutes, però, no haurien de silenciar aspectes preocupants. El primer és, com han reiterat els sindicats, que una part important dels qui han abandonat la desocupació ho han fet gràcies a contractes a temps parcials i per períodes de temps breus. Tot plegat consolida un mercat de treball cada volta més precaritzat i inestable on resulta difícil consolidar les trajectòries laborals i, de retruc, estabilitzar els projectes personals i familiars, sobretot pel que fa a les cohorts de població més joves.

El segon dels aspectes té a veure amb els desocupats de llarga duració. La intensitat i persistència d'aquesta crisi ha apartat del mercat laboral més gent que mai i durant més temps que mai. Més d'un 55% dels aturats dels Països Catalans (vegeu gràfic) estan desocupats des de fa més d'un any i d'ells quasi un 40% cerquen feina des de fa més de dos anys. Un segment important d'ells formen part del que la professora de la Universitat d'Oviedo Begoña Cueto i el professor de la Universitat de Salamanca Miguel Ángel Malo han catalogat com la "generació expulsada", és a dir, persones que han estat apartades del mercat laboral i que, per diverses circumstàncies, tenen unes possibilitats molt minses de reincorporar-s'hi. Es tracta, d'una banda, de joves que van abandonar els estudis prematurament atrets pel sou mensual que els oferia el totxo. D'una altra banda, i sobretot, en formen part les persones de més de 45 anys que han treballat en la construcció, un sector que difícilment recuperarà en els pròxims anys la capacitat d'absorció de mà d'obra de la seua època daurada. Són, segons explica Begoña Cueto,

Quasi un 40% dels desocupats fa dos anys que cerquen feina sense èxit

persones que "han perdut el seu sector i fins i tot la qualificació que haurien pogut acumular desenvolupant ocupacions que requerien competències molt específiques difícilment aprofitables en altres sectors". Toni seria un cas paradigmàtic. Segons un informe de la Fundació Alternativas, els individus del sector d'activitat anterior dels quals era la construcció tenen una probabilitat de ser desocupats de llarga durada un 72% més gran que els que procedeixen de la indústria, el sector serveis o l'administració pública.

Amb data de caducitat. Es tracta, per tant, d'una generació amb unes competències professionals que han quedat obsoletes, són inservibles per al sistema, més encara quan el sistema ha estat incapaç de reciclar-los i redirigir les seues trajectòries professionals. Estan, simplement, caducats. El resultat és l'acumulació de drames humans en forma de pobresa sobrevinguda però també enormes costos econòmics en forma de subsidis assistencials de desocupació. "Resulta molt difícil d'imaginar que puguem tornar a l'ocupació a curt termini, fins i tot encara que es recuperem la contractació -admet Cueto-. Per a aquestes persones, que ja se senten un poc en la fase del procés d'eixida del mercat laboral, la possibilitat de tornar al sistema educatiu o el reciclatge quasi ni es planteja". A més, es tracta de "situacions molt angoixants" perquè els últims anys de vida laboral determinen la base de cotització de la jubilació. "Hi ha un risc alt que s'acaben generant bosses de pobresa i exclusió".

Vicente Chiva opina que els aturats més grans es troben en un carreró

Els qui treballaven en el sector de la construcció tenen un 72% més de possibilitats de ser desocupats de llarga durada que la resta de desocupats

La convergència europea indesitjada

Amb un 23,7% de la població activa sense feina, Espanya és el segon país amb uns nivells de desocupació més alts, només superada per Grècia. La crisi ha dut a nivells estratosfèrics aquesta xifra, si bé els registres espanyols en aquesta matèria sempre han sigut molt pitjors que no els europeus també en èpoques de bonança. Índexs d'atur al voltant del 10% han estat cosa ben habitual mentre el PIB creixia a ritmes del 2% i el 3%. Aquesta ha estat, doncs, una particularitat de l'economia espanyola. Com també ho ha estat, i de manera paradoxal, el fet d'haver tingut índexs de desocupació de llarga durada inusualment baixos, en comparació dels col·legues europeus, durant el període de bonança. Només en els anys més durs de la crisi les xifres europees (considerant l'Europa dels 28) i espanyoles han convergit. L'any 2002, Espanya tenia una xifra de desocupats de llarga durada en proporció al conjunt de desocupats del 34%, contra un 46% europeu. El 2006, la diferència era entre 20 i 46, respectivament. Tanmateix, la crisi ha provocat que Espanya se situés els últims anys al nivell europeu, pel fet que el creixement en el nombre de desocupats de llarga durada ha escalat molt ràpidament. Segons dades de la Fundació Alternatives, el col·lectiu de desocupats de llarga durada s'ha multiplicat quasi per set, mentre que el col·lectiu del total de desocupats *només* s'ha triplicat.

sense eixida. Chiva es responsable del sector del metall i construcció d'UGT a les comarques de Castelló. A principi de la dècada passada, Castelló es va situar durant anys en allò que els especialistes anomenen plena ocupació, això és, una taxa d'atur per sota del 6%. Dos circumstàncies expliquen aquesta mena d'Eldorado laboral. La primera, era l'embogida cursa per

Al País Valencià la taxa d'atur ha baixat del 27,2% del quart trimestre de 2013 al 23,5% de

construir pisos nous, una circumstància que no diferenciava gaire Castelló de la resta de territoris mediterranis. La segona, el fort arrelament del taulell (ací es dona el 94% de la producció de l'estat), un sector molt dependent del mercat de l'habitatge. La ceràmica ha passat d'ocupar 23.000 persones a donar feina a poc més de 12.000. La sagnia ha estat considerable. Avui, la taxa d'atur de Castelló és del 24,6%, quan l'any 2002 era del 5,6%. “Els més grans són els que més problemes tenen per reincorporar-se, perquè per a un mateix lloc de treball es prefereix la gent jove, perquè són més versàtils i estan disposats a acceptar condicions laborals que són difícils d'assumir pels més grans”, explica Chiva, qui lamenta que les polítiques actives d'ocupació “no són efectives”.

D'una opinió molt semblant és Be-goña Cueto per qui les polítiques actives d'ocupació estan mal dotades i pitjor enfocades. “La major part de polítiques estan adreçades a la gent més jove. “Més que cursos a l'engròs, com es fa ara, el que caldria seria un

orientador que t'ajudara de manera personalitzada”, argumenta Cueto. “Si als aturats de llarga duració no se'ls proporcionen noves competències, no es podran reincorporar mai. I amb els recursos que ara hi ha és impossible que hi haja bones polítiques actives d'ocupació”, assegura Óscar Molina, que és investigador del Centre d'Estudis Sociològics sobre la Vida Quotidiana i el Treball (QUIT) de la Universitat Autònoma de Barcelona

Un bucle de desànim. Perquè al capdavant, els qui porten més d'un any desocupats entren en una mena de cercle viciós, del qual és molt difícil eixir: com més temps passa una persona en les llistes de l'INEM, més febles es fan els seus vincles amb el mercat laboral i més es deprecien les seues competències i capital humà. Segons l'informe abans esmentat de la Fundació Alternatives referit al conjunt de l'Estat (l'EPA no ofereix aquestes dades per comunitats autònomes), el 27% dels desocupats que tenen més de 45 anys fa més de quatre anys que estan aturats. Les pers-

2014.

pectives encara empitjoren a la vista de les advertències dels investigadors socials. “La magnitud d’aquesta crisi no és com les anteriors –explica Cueto, de la Universitat d’Oviedo i una de les expertes que ha participat en el prestigiós Informe sobre exclusió i desenvolupament social a Espanya, Foessa, de Caritas–. La crisi de finals dels 80 i principis dels 90, va afectar a les persones de 45 anys, però es van recuperar més ràpid que no ara. Ara la recuperació és molt més lenta i els desocupats romanen molt més temps fora del mercat. En aquella crisi l’expulsió va ser només temporal; ara no sabem quant durarà ni tampoc sabem ben bé què passarà amb els desocupats de llarga durada”. De manera immediata, en canvi, els efectes són ben visibles: en l’aspecte psicològic, el desànim que suposa sentir-se exclòs acaba desembocant en moltes ocasions en quadres depressius i en situacions d’exclusió social i desestructuració personal; en l’aspecte de l’economia domèstica, la desocupació prolongada deriva, quasi sempre, en un empobriment familiar.

Un grup de joves protesten a Barcelona davant d’una empresa de treball temporal.

Joves: una generació hipotecada

Junt amb les persones més grans, els joves estan resultant els més damnificats per l’anèmia que ha patit el mercat laboral des de 2007. A finals de 2014, a l’Estat espanyol més de la meitat dels menors de 25 que buscaven feina no en tenien (exactament, el 51,6%). Les xifres no eren molt més bones en el cas dels Països Catalans, amb unes taxes d’atur del 44% en el cas de les Illes; el 45,9% al Principat i el 50,1% al País Valencià.

Així doncs, les persones més grans de 45 no són els únics aspirants a formar part de la generació expulsada. Com explica Begoña Cueto, de la Universitat d’Oviedo, també les cohorts de població més joves es veuen afectades per processos d’exclusió molt semblants als dels seus pares. Cueto distingeix dos perfils: el primer, el de l’universitari o universitària que no pot accedir al mercat laboral perquè simplement no es crea treball. El segon, el d’una persona que va abandonar els estudis bàsics atret pels bons sous que ofería l’Eldorado del totxo. “Aquest és el perfil més preocupant perquè és impossible que pugui reincorporar-se al sector on va adquirir les seues competències professionals. I encara és més preocupant el cas de persones que van entrar en l’atur quan ja havien adquirit càrregues familiars. Aleshores es tracta de situacions molt més desesperades”, explica Cueto.

Molts dels joves que engrosseixen aquesta generació expulsada també podrien estar inclosos en el que l’informe sobre exclusió i desenvolupament social a Espanya (Informe Foessa, impulsat per Caritas) cataloga com a generació hipotecada. Com a tal s’entén una generació de joves que queda marcada per a tota la vida per la crisi. El reciclatge és, segons explica, l’única opció d’eixir del túnel per a aquests joves que han estat expulsats del mercat de treball. “En el seu cas és més senzill que en el cas de les persones més grans de 45 anys perquè són més versàtils i estan en condicions de reenganxar-se al sistema educatiu”, explica Begoña Cueto. Amb tot, el risc de quedar marcat per sempre és molt alt. “Sabem que per a les persones que s’incorporen al mercat de treball en un període de crisi, la petjada generacional perdura per molt de temps i, en certs casos, no arriba a recuperar-se mai –explica l’informe Foessa–. Els xiquets que no es van tenir ja no es tenen; les inversions que no es van fer (habitatge, equipament, formació, experiències, contactes...) queden pendents; els projectes vitals es transformen i en ocasions es trenquen. Aquesta crisi, per la seua intensitat i duració, deixa una profunda petjada generacional”.

“Aquesta crisi, per la seua intensitat i durada, deixa una profunda petjada generacional”, diu Cueto

De fet, quasi tots els informes de Caritas apunten que una part important dels qui s’han incorporat als seus menjadors socials són persones desocupades de llarga durada.

Expulsats i forans. Si la situació personal i laboral dels autòctons és delicada, encara ho és més entre la població immigrant. Així ho posa de manifest l’estudi “Crisi, ocupació i immigració a Espanya. Una anàlisi de les trajectòries laborals”, realitzat per dos investigadors del QUIT, entre els quals hi ha Òscar Molina. L’informe

Els experts reclamen orientadors laborals que ajuden a reinserir al mercat laboral els desocupats de llarga durada.

analitza l’evolució de la integració dels treballadors immigrants durant la crisi econòmica a través de les seues trajectòries laborals, en comparació de la dels autòctons. L’estudi posa en

evidència diversos aspectes. En primer lloc, que durant el període d’anàlisi (2007-2011) hi ha un percentatge més gran de la població estrangera que va experimentar una mobilitat ocupacional descendent, és a dir, va patir un descens en la seua categoria ocupacional, si ho comparem amb els nadius. En segon lloc –i sempre tenint com a referència el període 2007-2011–, l’atur prolongat va afectar un 51,5% dels immigrants, per un 34,7% d’autòctons. Tot plegat comporta un retrocés en la seua trajectòria laboral i en molts casos també un empitjorament de la perspectiva de reinserir-se al mercat laboral”.

A més, com apunta Molina, els aturats de llarga durada topen amb entrebancs que debiliten encara més la seua posició. El primer té a veure amb els vincles amb el territori. “La seua xarxa de contactes, que és fonamental a l’hora de trobar feina, és menys densa que la dels autòctons”, explica. A més, el seu nivell educatiu és més baix que no els d’ací, la qual cosa erosiona les seues possibilitats de reincorporar-se o “els condemna a conformar-se amb els llocs de treball de menys qualitat”.

Siga com siga, nadius i autòctons tenen davant seu el repte de no quedar despenjats, de no convertir-se en el testimoni humà d’una ruïna estructural.

Violeta Tena

30 ANYS DE HEYSEL
Una novel·la basada en fets reals

Armand Company
Heyssel

Edicions Tres i Quatre / València

.Pots seguir-nos a **Facebook** | **Twitter**

Visita la nostra botiga virtual en www.tresiquatre.com